

הלילה ששכח). ועוד ... הלכך אם שכח ולא ספר בלילה יספור ביום בלא ברכה.

הרא"ש מבין בדעת בה"ג שכל הימים מצווה אחת ובדעת ר"י מבין הרא"ש שכל יום מצווה בפני עצמה

ועוד כתב בה"ג שאם הפסיק יום אחד ולא סיפר שוב אינו סופר דבעינן תמימות. ואין נראה לר"י דכל לילה ולילה מצווה בפני עצמה היא.

וכעין זה תמהו התוספות על בה"ג

6. תוספות מסכת מנחות דף סו עמוד א

עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן.

לבה"ג צריך להסביר למה מברכים בכל יום. ואומר הגרי"ז כיון שהמצווה לא הסתיימה שוב שייכת בה ברכה

7. חדושי הגרי"ז מסכת מנחות דף סו עמוד א (הרב מבריסק)

ונראה בכוונת הבה"ג דס"ל דמצות ספירה הכל מצווה אחת היא, דהיינו חמישים יום ושבע שבתות, וזהו דילפינן מתמימות דהיא מצווה אחת, והא דמברכין בכל יום משום דכן הדין בכל המצוות כ"ז שלא קיים את כולה דמברכין גם על חלק ממנה, וע"כ ס"ל דאם שכח יום אחד שוב אינו סופר, והתוס' שכתבו דתימה גדולה לומר כן משום דס"ל דכל יום הוא מצווה בפ"ע.

החינוך כותב שאפילו אם יש כאן מצווה אחת ניתן להשלים את החסר שימנה היום את גם את הספירה של אתמול

8. ספר החינוך פרשת אמור מצוה שו

ויש שאמרו שמי ששכח ולא מנה יום אחד, שאין יכול למנות עוד באותה שנה, לפי שכולן מצווה אחת היא, ומכיון ששכח מהן יום אחד הרי כל החשבון בטל ממנו. ולא הודו מוריניו שבדורינו לסברא זו, אלא מי ששכח יום אחד יאמר אמש היו כך בלא ברכה, ומונה האחרים עם כל ישראל (שהעיקר יש כאן רצף של ספירה אע"פ שלא היה בזמנו).

ספקות בספירת העומר

תרוה"ד כותב שאע"פ שאדם שלא ספר יספור מעתה ללא ברכה. בספק יספור בברכה.

9. תרומת הדשן סימן לז

שאלה: אם ספק לאחד, אם ספר לילה אחת או לאו, האיך יעשה מכאן ואילך, יספור בברכה או לאו?

תשובה: יראה דיספור בברכה מכאן והלאה, ... אפילו אם לא נזכר הספק עד לילה השנייה, אעפ"כ סופר בברכה מתוך הספק,

... מ"מ אף על גב דלא נהגינן כוותיהו בודאי לא ספר, כבה"ג, בספק מצינו למיסמך עלייהו. דמצאתי בספר א"ז הגדול דראבי"ה סבר, דספירה בזמן הזה דאורייתא, ופסק מתוך כך, דהבעיות דלא איפשיטא בתלמודא אזלינן בה לחומרא לגבי ספירה... וא"כ בנ"ד נמי, מצווה הוא לספור מתוך הספק, שמא ספר הלילה שעבר,

ואף על גב דהתוס' במנחות, ואשירי בשם ר"י דלעיל, פליגי בהדיא בהא, וסבירא להו דספירה בזמן הזה, אינו אלא מדרבנן, זכר למקדש, הא אינהו נמי סבירא, דכל לילה מצווה בפני עצמה, וא"כ שפיר סופר בברכה, ומי מזיקני דבהא ניזול בתרייהו ולא בהא, ולדקדק כולי האי,

מאחר דכתבו הגאונים דהזכרת השם בברכה לבטלה, אינו אלא מדרבנן.

הלכות ספירת העומר וקטן שהגדיל בספירה

מקור הדין וספירת ימים ושבעות

במקור הדין בתורה מוזכרים ימים ושבעות

1. ויקרא (פרשת אמור) פרק כג פסוק טו - טז

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹט מִיּוֹם הִבְיָאתֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבֹתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹט הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ תְּמִשִּׁים יוֹם. וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה קִדְשָׁה לַיהוָה:

וכן נהגו האמוראים לספור ימים ושבעות. ויש שסוברים שחייב זה רק בימי המקדש והיום די למנות ימים.

2. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סו עמוד א

אמר אביי: מצווה למימני יומי ומצווה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי. אמרינן מני יומי ולא מני שבועי, אמר: זכר למקדש הוא אמר האי מניינא דהשם לאו חופה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש דעלמא הוא הלכך יומי בני.

שו"ע פסק למנות ימים ושבעות

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף א

וסופר הימים והשבעות. כיצד, ביום הראשון אמר: היום יום אחד (בעומר), עד שמגיע לשבעה ימים ואז יאמר: היום שבעה ימים שהם שבוע אחד (בעומר), וביום שמיני יאמר: היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד

גדר הספירה ואם שכח יום אחד

שלש שיטות בגאונים בתלות ימי הספירה זה בזה

4. טור אורח חיים הלכות פסח סימן תפט

כתב עוד בה"ג שאם שכח לברך באחד מן הימים שלא יברך עוד בימים שלאחריו (ויש שפירשו בדבריו שהכל מצווה אחת).

ורב סעדיה כתב שאם שכח באחד מן הימים יברך בימים שלאחריו חוץ מלילה הראשון שאם שכח ולא בירך בו שלא יברך עוד (שאם שוכח בשאר ימים עדיין התקופה כולה תמימה משא"כ אם שוכח ביום הראשון)

ורב האי כתב בין בלילה הראשון בין בשאר לילות אם שכח ולא בירך בו יברך בשאר לילות וכ"כ הר"י (ולהלן כתב שהרי כל יום מצווה בפני עצמה).

5. רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן מא

לגבי השלמה בברכה ביום, בה"ג סבר שמותו ולרא"ש אינו נראה ולומד זאת מכך שמצוות העומר דוחה שבת.

מא והיכא דשכח ולא ספר בלילה כתב בהלכות גדולות שסופר ביום וכן משמע משיליה מתני דפרק ר' ישמעאל (מנחות דף עא א) דתנן מצווה לקצור בלילה ואם קצר ביום כשר

אבל נראה עיקר אידך סתמא דפרק שני דמגילה (דף כ ב) כל הלילה כשר לקצירת העומר. ודייקי מינייה דקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא.

ואמרינן נמי בריש מועד קטן (דף ג ב) ... ואי ס"ד דנקצר שלא כמצותו כשר אמאי דחיא שבת ניקצריה מערב שבת אלא מדדחי שבת אלא נקצר שלא כמצותו פסול (ולבה"ג ניתן להסביר שערב שבת הוא יום אחר משא"כ כשמשלים ביום שלאחר

וכן כתב ביבי"ע והוסיף לדברי החיד"א ואפילו ספר בימי הספירה

דברי תרומת הדשן הובאו להלכה בשו"ע

13. שו"ת יביע אומר חלק ג - אורה חיים סימן כח

(לא) המורם מכל האמור בהא סליקנא ובהא נחיתנא שקטן שהגדיל בתוך ימי הספירה, אפילו ספר העומר בקטנותו מדי יום ביומו, אינו יכול לספור עוד בברכה לאחר שהגדיל, שיש בזה חשש ברכה לבטלה. וע"כ יפסק מלברך עוד ויספור בלי ברכה.

אמנם הכה"ח מסביר בדעת החיד"א שמדובר בקטן שלא ספר קודם, אך קטן ספר ממשך לספור

14. כף החיים אורה חיים סימן תפט סעיף קטן צד

צד) קטן שהגדיל תוך ימי העומר וכן גר שנתגייר בתוך ימי העומר וכן אונן לילה ויום שלם שלא נקבר עד צאת הכוכבים בלילה שניה כל הני מונים שאר ימים בלא ברכה. פרי הארץ ח"ג סי' ז' ברכ"א או' ק' ש"ץ שם או' ל"ב. בי"ע או' כ"ה. ומ"ש בקטן אין זה לדידן שהקטנים שהגיעו לחינוך סופרים ג"כ ומכ"ש מופלא סמוך לאיש ואם לא ספר עד שהגדיל וכבר עברו מימי העומר פשיטא דאינו מברך. שע"ת שם. ובענין אונן עיין לעיל או' פ"ה ופ"ו.

האור לציון מסביר בדעת בה"ג שלגבי קטן שהגדיל אין ספק כיון שספר קודם שהגדיל מתקיימים בו תמימות

15. שו"ת אור לציון חלק ג - פרק טז - הערה ה

אולם כבר נתבאר בספר אור לציון תשובות ח"א האו"ח סימן ל"ו, שאף לשיטת הבה"ג, קטן שהגדיל בימי הספירה יכול להמשיך ולספור בברכה. דלא מבעיא לשיטת התוס' ודעימיה הסוברים שאם לא ספר יום אחד ממשיך לספור בברכה, דכל יום הוא מצוה בפני עצמה, דודאי שגם הקטן שהגדיל יכול לספור בברכה, אלא אף לשיטת הבה"ג שאם לא ספר יום אחד אינו סופר עוד, אין זה מטעם שכל המ"ט יום הם מצוה אחת, אלא אף שכל יום הוא מצוה בפני עצמה, אם חיסר יום אחד מלספור חסר בדין תמימות, שצריך שכל המ"ט יום יהיו ברצף אחד, ועל כן אינו יכול לספור עוד בברכה.

ולפ"ז קטן שספר בקטנותו כראוי, הרי אין בו חסרון בתמימות, ויכול להמשיך ולספור בברכה. וכן כתב הגאון רבי צבי פסח פראנק בשו"ת הר צבי או"ח ח"ב סימן ע"ו... (ולכן כתב שיכול לספור גם שצפוי לעשות ניתוח ורק לאחר מכן יפסק)

וכן דעת הגרמ"א במאמר מרדכי (ר"ב) בצירוף דעת המרדכי שמועיל חיוב דרבנן להוציא חיוב דאורייתא כגון עיוור שמוציא בני ביתו בקידוש ואע"פ שאין זאת דעת הכס"מ. כאן מצטרף לספק ספיקא כדין ספק ספר. וכעין זה השו"ע עצמו (רס"ב) התיר לקדש קודם חשיכה אע"פ שתוספת שבת דרבנן לכמה פוסקים. (אמנם בחזו"ע סובר שחיוב חינוך על האבא ולא על הילד. וזו מחלוקת ראשונים ואחרונים)

וכן דעת הגרשז"א (הליכ"ש ניסן י"א), הגריש"א (אשרי האיש סד ג) ועוד פוסקים (שו"ת כת"ס סי' צ"ט, שו"ת מהר"ם שיק סי' רס"ט, מנ"ח מצוה ש"ו, ערוה"ש סני' ט"ו, שו"ת מנח"א ח"ג סי' נ', שו"ת הר צבי ח"ב סי' ע"ו, שערי הלכה ומנהג ח"ב סי' ר"ח, שו"ת להורות נתן ח"א סי' ר"ו, שו"ת קנין תורה ח"ד סי' נ"ו).

ודעת הצ"ח שחיוב התמימות הוא רק בימי החיוב וממילא גם אם לא ספר סופר

16. שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן נה

ובתשובתו (של החסד לאברהם) האריך בדבר והביא גם מהכתוב בברכ"י בזה, וזאת הלכה העלה דבגר שנתגייר תוך ימי הספירה חייב לספור מן הוא והלאה, דזה דבעינן תמימות היינו שלא יחסר מהימים שנתחייב בהם, אבל

10. שולחן ערוך אורה חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף ה

אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה; אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בברכה.

מדוע לא עושים סב"ל בספירת העומר

כותב האול"צ שלא שייך כאן סב"ל כיון שיש צד שהחיוב הוא דאורייתא

11. שו"ת אור לציון חלק ג - הערות פרק טז - דיני ספירת

העומר הערה ב

ואף שבכל מקום אמרינן ספק ברכות להקל, ואף אם יש ספק ספיקא לברך, וכמ"ש החיד"א בברכ"י בסימן ז' אות ג' ובמחזיק ברכה שם, מכל מקום הכא בספירת העומר שאני... והיינו שיש כאן ספק ספיקא, שמא לא דילג, ושמא הלכה כמ"ד שאף בדילג ממשיך לספור בברכה. וטעם הדבר, משום שי"א שספירת העומר דאורייתא, כמבואר בתרומת הדשן שם, ע"ש. וראה גם בשו"ת מכתם לדוד האו"ח סימן ג' שביאר כן. (וראה גם בכה"ח שם אות פ"ח). ועל כן כשיש ספק ספיקא לברך בספירת העומר, סופר בברכה (כיון שהיא ס"ס דאורייתא).

לרמ"א ברור שספירת העומר דאורייתא, בדעת מרן אין בירור. מוסיף האור לציון שמדברי הבי"ד אין אדם שטעה בכונתו ודייק במאמרו שלא חוזר ומברך מצד שהוא ספק דרבנן אין ראייה אם ספירת העומר דאורייתא כיון שאפשר שרק הברכה דרבנן

ואף שמרן שם בסעיף ו' כתב, שאם פתח וברך על דעת לומר היום ד' ימים לעומר ונזכר וסיים בה', והם ה', או איפכא, אינו חוזר ומברך, וביאר בב"י שם, שאע"פ שלדעת האבי העזרי חוזר ומברך, משום שהספירה דאורייתא ואזלינן לחומרא, מכל מקום רוב המפרשים מסכימים שספירת העומר עכשיו אינה אלא מדרבנן בעלמא, והוא ספיקא במידי דרבנן ולקולא, ואינו חוזר ומברך, מכל מקום אפשר שלהלכה בשו"ע סמך מרן שאף אם הספירה דאורייתא, אפשר לומר שאינו חוזר ומברך, כיון שעל כל פנים הברכות מדרבנן. .... וספק ברכות להקל.

והנה הרמ"א שם בסעיף ד' כתב, שאם התחיל לאכול משהגיע זמן ספירת העומר, פוסק וסופר, ורק אם התחיל לאכול קודם שהגיע הזמן, אין צריך להפסיק. ומצויין שם שהוא למ"ד ספירה בזמן הזה דאורייתא. וכן מבואר בדרכי משה שם, שלמ"ד שהספירה דאורייתא, אם התחיל אחר שהגיע זמן חיובו, צריך להפסיק ולספור, ע"ש. והנה כל זה הם דברי הרמ"א, ואין לנו גילוי בדעת מרן בזה. וכבר נתבאר לעיל בבאורים לתשובה הקודמת שלדעת מרן אף אם התחיל לפני הזמן, פוסק וסופר, ומטעם דבעינן תמימות, ע"ש.

קטן שהגדיל

הברכ"י כתב בשם פרי הארץ שקטן שהגדיל בימי הספירה סופר ללא ברכה

12. ברכי יוסף אורה חיים סימן תפט ס"ק כ

כ. קטן שהגדיל תוך ימי העומר, וכן גר שנתגייר בתוך ימי העומר, וכן אונן לילה ויום שלם שלא נקבר עד אחר צאת הכוכבים, בלילה שניה כל הני מונים שאר ימים בלא ברכה. הרב מהר"ם מזרחי בשו"ת פרי הארץ ח"ג כ"י סי' ז'.

בגר דלא מתחייב רק במקצת ימים אלו יצא בהן י"ח מצווה יעו"ש. (וכתב שהוא הדין לקטן שהגדיל).

ניתוח בימי הספירה

החיד"א כתב שמי שלא ברך יום אחד חוזרים כל ברכותיו למפרע להיות לבטלה ומשמע מכך שאדם שיוזע שלא יוכל לספור צריך להמנע מלספור מתחילה

17. מורה באצבע סימן ז אות ריז

ריז. יזדרז ויעשה סימנים שלא ישכח לילה אחד כשאינו מונה בצבור דאפשר דישכח גם ביום ולא יוכל עוד לספור בברכה ולמפרע היו כל הברכות מלילות שעברו לבטלה וביטל מ"ע:

ברב פעלים כתב שבדיעבד אין הברכות נעשים לבטלה כיון שהיה חלות על קצת מצווה

18. שו"ת רב פעלים חלק ג - אורח חיים סימן לב

מיהו נ"ל להוכיח מדין ספירת העומר הנז', דאם נאמר אין בחצי שיעור מצווה, קשא איך יתקנו ברכה על ספירת העומר בכל לילה, והלא יש לחוש שמא ישכח ולא יספור לילה ויום, ואז כל ברכותיו שבירך יהיו לבטלה, אלא ודאי איכא קצת מצווה בחצי שיעור, ולכך אין ברכותיו לבטלה, כיון דעשה קצת מצווה, ונהי דלכתחילה לא מברך על מקצת, הנה בדיעבד לא הוי ברכותיו לבטלה.

והוסיף שלא דומה לזבה שלא מברכת שמא תסתור כיון שעיקר הספירה בשביל הטבילה משא"כ כאן שעיקר הספירה לצורך יום טוב

וראיתי להתוספות בכתובות דף ע"ב בד"ה וספרה שכתבו לא תקנו על ספירת הזבה ברכה מפני שאם תראה תסתור, והוי מה שברך לבטלה, מיהו אמרתי דיש לחלק, דהתם שאני דהספירה היא בעבור הטבילה שתטבול אחר שתספור ואם ראתה אזדה לה טבילה, לכן הוי ברכה לבטלה, אבל גבי העומר הספירה היא בשביל יום טוב, כי לכן כתבו הפוסקים טעם דאין מברכין שהחיינו על ספירת העומר, משום דהספירה היא לצורך יום טוב, ולכן סומכין בברכת שהחיינו מברכין על יום טוב, כגז' בהלכות ספירת העומר ע"ש, וכיון דסוף כל סוף עושין יום טוב מהנייה הספירה במקצת, ולהכי לא הוי ברכותיו לבטלה.

הגר"ש ז"א הוסיף שכיון שיש חיוב על האדם לספור הוא מחוייב לעשות זאת ולא צריך לעשות חשבון עתידי. ועוד שאפשר שלבסוף יוכל לברך.

19. הליכות שלמה ניסן פרק יא סעיף ט

ואין זה ענין למכניס עצמו לברכה לבטלה כיון שהוא עושה עכשיו מה שמוטל עליו.

וכן מוכח גם מזה שאף אלה שדנו לפטור קטן שהגדיל תוך ימי הספירה דבר וראה להלן ס"י לא הזכירו כלל דא"כ לא יתחיל באותה שנה כלל לברך על הספירה כיון שלא יוכל להשלים הספירה על סיומה והיינו משום דסוף סוף עכשיו חייב בכך מפני מצות חינוך והוא הדין לענין אלו שקרוב הדבר שלא יוכלו לברך בחלק מימי הספירה דשפיר מברכין כל זמן שיכולים (ובנד"ד בלא"ה אולי ישתנה המצב ויוכל גם לגמור הספירה ושיקול זה הובא בקובץ מבית לוי לרב וזנר והסביר שיש כאן ספק ספיקא לברך).

☞ וכ"כ הרב וזנר (מבית לוי ג' עמ' לו)

☞ וכ"כ באור לציון (א לו)